

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1946 kl. 5 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, angående reglering av sockernäringen i riket m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 april 1946 dagtecknad proposition, nr 243, i vad den samma hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) besluta, att för tiden från och med den 1 februari 1947 till och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 31 januari 1948, rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; samt

3) medgiva, att avtal må träffas mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört.

I propositionen har vidare föreslagits, att riksdagen måtte till »Kostnader i samband med sockerregleringen» å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 22 000 000 kronor. Propositionen har, vad angår denna anslagsfråga, hänvisats till jordbruksutskottet.

Till behandling i detta sammanhang har utskottet upptagit de under motionstiden vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 250 av herr *Näsgård* och fru *Svenson* samt II: 378 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl., vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att ett för hela riket enhetligt detaljhandelspris på socker måtte fastställas».

Vad angår de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 378.

Beträffande vad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört till stöd för förslaget angående reglering av sockernäringen i riket får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll (s. 1—34 och

39—42). I propositionen omförmälda förslag till kontrakt mellan svenska staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget angående sockertillverkningen m. m. under tiden 1 augusti 1946—31 juli 1947 åtföljer detta betänkande såsom bilaga (*Bilaga 1*).

I de likalydande motionerna I: 250 och II: 378 har hänvisats till motiveringen i motionen II: 377, vari anförts bland annat följande. Differenser mellan detaljhandelspriserna i olika områden av landet förekomme i fråga om många för att inte säga de flesta varor. På import- respektive tillverknings-orterna vore priset givetvis lägst, medan det ökades på andra orter på grund av frakt- och distributionskostnaderna. Ett av de mest uppmärksammade exemplen på dylika variationer utgjorde detaljhandelspriset på socker. Som exempel kunde nämnas, att sockerpriset på Gotland vore flera öre högre per kilogram än i Stockholm, trots att Gotland vore ett betodlande distrikt. Kostnaderna för frakt och distribution vore naturligtvis ofrånkomliga poster i försäljningens omkostnadskonto, men frågan vore om det kunde anses rättvist, att befolkningen i avlägsna landsdelar skulle bära den tyngsta bördan av dessa omkostnader. I allmänhet vore löne- eller inkomstnivån högre i tätorterna än på landsbygden. Orättvisan framträdde desto tydligare som tätorternas invånare genom det rådande dyrortsgrupperingssystemet erhöle högre löner och större skatteavdrag än landsbygdens folk. Det borde vara riktigare, att ett för hela landet enhetligt pris åsattes åtminstone sådana varor, som vore nödvändiga för den mänskliga livsföringen eller för produktionen. I fråga om en sådan nödvändighetsvara som socker borde det vara lätt att åstadkomma ett enhetligt detaljhandelspris, eftersom tillverkning och import av socker omhänderhades av ett enda företag.

Rörande detaljhandelspriserna å strösocker har utskottet ur den av socialstyrelsen utgivna publikationen »Sociala meddelanden» (1946 nr 1) inhämtat följande uppgifter, avseende detaljhandelspriser i öre per kilogram för olika orter i riket under december 1945:

Stockholm	59	Uppsala	64
Göteborg	62	Västerås	63
Malmö	60	Örebro	62
Borås	61	Avesta	63
Eskilstuna	60	Falun	63
Gävle	61	Kalmar	63
Halmstad	64	Kiruna	68
Hälsingborg	63	Kristianstad	62
Jönköping	62	Landskrona	61
Karlskrona	63	Lidköping	63
Karlstad	65	Luleå	62
Linköping	62	Motala	63
Lund	62	Nyköping	62
Norrköping	61	Söderhamn	64
Sundsvall	64	Södertälje	62

Umeå	65	Höör	62
Varberg	63	Kisa	64
Visby	67	Kramfors	66
Vänersborg	63	Ludvika	62
Västervik	63	Lysekil	63
Växjö	63	Markaryd	61
Ystad	62	Morastrand	64
Östersund	62	Ringarum	62
Arvika	65	Simrishamn	61
Bodafors	63	Sundsvall sågv.-d.	64
Degerhamn	62	Tidaholm	63
Ed	63	Tingsryd	61
Filipstad	65	Töreboda	63
Gimo	64	Vilhelmina	64
Gällivare o. Malmberget	66	Värnamo	63

De i förevarande proposition framlagda förslagen angående reglering av sockernäringsen i riket innebära, att i huvudsak samma principer, som hittills tillämpats, skola gälla även för nästa tillverkningsår. Enligt dessa principer tillförsäkrar staten Svenska sockerfabriksaktiebolaget ensamrätt till import av socker, medan däremot bolaget åtager sig att inbjuda till teckning av kontrakt om sockerbetsodling i enlighet med av staten godkända grunder. Tidigare har gällt, att bolaget tillika förbundit sig att ej låta odlare ingå betodlingskontrakt med det bestämda betpriset med mindre odlaren avlämnat förbindelse angående betarbetarlönerna. Med hänsyn till läget på arbetsmarknaden har det emellertid numera icke ansetts erforderligt att betodlarna i och för erhållande av angivet betpris göra någon utfästelse rörande betarbetarlönerna. Bolaget åtnjuter för täckande av ett flertal kostnadsposter, däribland förräntning av bolagets eget kapital, visst i avtal med staten fastställt belopp för varje kilogram tillverkat råsocker. För övriga kostnadsposter, vilka ansetts svårare att på förhand bedöma, garanterar staten bolaget täckning. Bolaget är å sin sida gentemot staten redovisningsskyldigt för sina samtliga inkomster på grund av tillverkningen och försäljningen av socker och sirap samt vid sockertillverkningen erhållna biprodukter.

Vad angår de i propositionen framlagda förslagen har utskottet icke funnit anledning till erinran mot desamma och tillstyrker sålunda bifall till propositionen, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet.

I de likalydande motionerna I: 250 och II: 378 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att ett för hela riket enhetligt detaljhandelspris på socker måtte fastställas. Med anledning härav får utskottet erinra om att frågan om en utjämning av detaljhandelspriserna å socker vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Sålunda har redan 1932 års bevillningsutskott i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 10 berört denna fråga. Jämväl i flertalet av Kungl. Maj:ts efter nämnda år avgivna propositioner angående reglering av sockernäringsen i riket ävensom i vissa av bevillningsutskottet avgivna betänkanden i äm-

Utskottet.

net ha intagits uttalanden i frågan. I proposition nr 212 till 1941 års riksdag har anmälts en av statens sockernämnd verkställd utredning rörande möjligheterna att åstadkomma en utjämning av detaljhandelspriserna å socker, i vilken utredning nämnden icke funnit något statligt ingripande för ernående av en dylik utjämning vara av behovet påkallat. Med anledning härav underströk sistnämnda års bevillningsutskott i sitt över berörda proposition avgivna, av riksdagen godkända betänkande nr 18 angelägenheten av att Kungl. Maj:t ägnade detta spörsmål fortsatt uppmärksamhet samt därvid sökte åstadkomma en skälig utjämning av försäljningspriset å socker särskilt å sådana orter, där priset befunes vara högre än som normalt tillämpades inom handeln med denna vara. Slutligen har 1945 års bevillningsutskott i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 29 framhållit, att betydande olikheter i fråga om detaljhandelspriserna å socker alltjämt förefunnes, samt att utskottet ansåge angeläget, att sådana ojämnheter i möjligaste mån eliminerades.

Av den i det föregående intagna redogörelsen för detaljhandelspriserna å strösocker under december 1945 å vissa orter framgår, att betydande olikheter härutinnan alltjämt förefinnas. Priserna variera sålunda mellan 59 och 68 öre för kilogram, innebärande en skillnad av 9 öre mellan högsta och lägsta pris. Uppgifterna utvisa även en rätt betydande prisskillnad mellan vissa närbelägna orter. Vad angår sockerpriset i Visby, som i december 1945 var 8 öre högre än i Stockholm, får utskottet framhålla, att enligt i den föreliggande propositionen lämnad upplysning fraktbidraget för transport av socker till Gotland ökats, varigenom sockret numera kommer att tillhandahållas grosshandeln på ön till pris, som icke överstiger motsvarande pris i Stockholm.

Utskottet finner i likhet med 1945 års bevillningsutskott det vara angeläget, att de ojämnheter i detaljhandelspriserna å socker, som fortfarande förefinnas, i möjligaste mån elimineras. I anledning härav anser utskottet en ytterligare utredning rörande denna fråga böra företagas i syfte att utröna, huruvida och i vad mån ett enhetligt eller i varje fall mera enhetligt detaljhandelspris å socker kan åstadkommas. Enligt utskottets mening bör emellertid härvid förutsättas, att någon genomsnittlig prisförhöjning härigenom icke kommer att äga rum.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 243, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet,

1) besluta, att för tiden från och med den 1 februari 1947 till och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock senast den 31 januari 1948, rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skall tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överläter sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt; och

3) medgiva, att avtal må träffas mellan staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande sockertillverkningen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anför; samt

B) att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 250 av herr Näsgård och fru Svenson samt II: 378 av herr Svensson i Stenkyrka m. fl. om fastställande av ett för hela riket enhetligt detaljhandelspris på socker, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i detta betänkande anförts, föranstalta om utredning rörande möjligheten att åstadkomma ett enhetligt eller i varje fall mera enhetligt detaljhandelspris å socker samt för riksdagen framlägga det förslag, till vilket utredningen kan föranleda.

Stockholm den 16 maj 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärge, Elon Andersson, Wahlmark*, Velander, friherre De Geer, Ekman*, Frans Ericson*, Wehtje, Björnsson* och *Rosander* samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Björklund*, Hammarlund, Sandberg, Janson* i Frändesta, *Jonsson* i Skedsbygd*, *Sundström* i Skövde, *Olofsson* i Höganäs och *Ohlsson* i Kastlösa*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Elon Andersson, Wehtje, Hagberg* i Malmö, *Hammarlund* och *Janson* i Frändesta.

F ö r s l a g
till
K o n t r a k t
mellan svenska staten och Svenska sockerfabriksaktiebolaget
angående sockertillverkningen m. m. under tiden 1 augusti
1946—31 juli 1947.

Mellan svenska staten å ena sidan samt å andra sidan Svenska sockerfabriksaktiebolaget, i det följande benämnt bolaget, är följande överenskommelse träffad.

1 §.

Staten tillförsäkrar bolaget för nedan i 10 § omförmälda tid att annan än bolaget ej skall äga laglig rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120).

Vad ovan sägs skall icke utgöra hinder för annan att företaga transitering, returförtullning eller uppläggning i frihamn eller å tulllager eller provianteringsfrilager av nyss omförmälda vara; dock får å provianteringsfrilager upplagd sådan vara endast efter av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelat tillstånd disponeras annorledes än till fartygs proviantering i föreskriven ordning.

Vad i första stycket sägs gäller ej heller i avseende å vara, som införes i egentlig gränstrafik eller under sådana förhållanden, att tullfrihet för varan åtnjutes enligt annan bestämmelse i 5 § tulltaxeförordningen än den under s) upptagna eller enligt 6 eller 8 § samma förordning.

Utan hinder av vad ovan sägs äger staten rätt att till riket införa de myckenheter socker, som staten anser erforderligt anskaffa, varvid emellertid förutsättes, att försäljningen av sålunda importerat socker sker med anlitande av bolaget. Bolagets verksamhet med importsocker skall bedrivas såsom en från verksamheten enligt förevarande kontrakt fristående rörelse, reglerad genom särskilt avtal mellan staten och bolaget. De utgifter, som äro förenade med importvarans anskaffande (däri inräknat ränta å i denna rörelse investerat kapital), lagring, försäljning m. m., skola alltså icke ingå under statens garanti enligt 5 § här nedan, utan gäller angående dylika utgifter liksom rörande redovisning av de å importverksamheten uppkommande inkomsterna vad därom i särskild ordning överenskommes mellan staten och bolaget.

2 §.

Bolaget förbinder sig att inbjuda till teckning av kontrakt angående sockerbetsodling under år 1946 i enlighet med mellan bolaget och Sveriges betodlarnes centralförening överenskomna grunder samt under iakttagande tillika, att grundpriset för 100 kilogram sockerbetor med 16 procents sockerhalt skall utgöra 4 kronor 65 öre. Dessutom skall till odlare, som år 1946 tecknar kontrakt med Mörbylånga, Roma, Linköpings eller Lidköpings råsockerfabrik, utgå ett arealtillägg av 10 kronor för varje påbörjat halvt hektar odlade betor, dock att för odling, som ej överstiger ett kvarts hektar, arealtillägget skall utgå med allenast 5 kronor.

I betodlingskontrakten skall intagas erinran om den mellan Kungl. Maj:t och Sveriges betodlarnes centralförening träffade överenskommelsen, att på hemställan av sagda förening må genom visst skiljemannaförfarande omprövning ske, huruvida höjning av betpriset kan anses motiverad med hänsyn till sådan stegring av kostnaderna för produktionen av betor, som innebär att förutsättningarna för det avtalade priset i någon mera betydande mån förändrats.

Bolaget åtager sig att iakttaga vad enligt nyssberörda skiljemannaförfarande må bli bestämt beträffande eventuell höjning av betpriset.

Vid teckning av betodlingskontrakt, avseende leverans till Lidköpings, Linköpings eller Mörbylånga råsockerfabrik, skola dock i fråga om täckningsersättning och bidrag till järnvägsfrakter gälla i huvudsak samma grunder, som härom tidigare tillämpats.

3 §.

Bolaget förbinder sig tillse, att en var betodlare, som ingår eller övertager betodlingskontrakt för 1946, till statens sockernämnd erlägger en avgift av intill 4 kronor för varje uppmätt hektar av odlarens sockerbetsodling sagda år. För del av hektar reduceras avgiften i proportion till arealen. Avgiften, vilkens närmare belopp fastställs av Kungl. Maj:t, skall innehållas å betodlaren tillkommande betlikvid. Sålunda innehållna belopp skall bolaget, på anfordran, redovisa till nämnden.

4 §.

Bolaget är skyldigt att vid försäljning av socker och sirap samt vid socker-tillverkning erhållna biprodukter tillämpa de priser och försäljningsvillkor, som av Kungl. Maj:t fastställas.

Finner bolaget att på grund av ändrade förhållanden eller eljest ändring bör ske i fråga om priser eller försäljningsvillkor, som nyss nämnts, har bolaget att med förebringande av erforderlig utredning göra anmälan därom hos Kungl. Maj:t.

5 §.

För räkenskapsåret 1 augusti 1946—31 juli 1947 är bolaget gentemot staten redovisningsskyldigt för sina samtliga inkomster på grund av tillverkning-

en och försäljningen av socker och sirap samt vid sockerframställningen erhållna biprodukter, och åtager sig staten att — med den inskränkning, som följer av bestämmelserna i 1 mom. här nedan — svara för täckning av bolagets för samma tillverkning och försäljning havda kostnader. Därvid skola särskilt följande grunder iakttagas.

1 mom. Statens garanti för täckning av bolagets kostnader omfattar icke kostnadsposterna underhåll, avskrivningar å fastigheter, maskiner och inventarier, skatter till stat och kommun, till bolagsstyrelsens fria disposition stående medel, avlöningar, pensioner, förbrukningsartiklar, omkostnader, körsel, vagnshyra, betfrö och försäkringar samt ej heller förräntning av bolagets eget kapital (vinst), utan skall bolaget självt täcka dessa kostnader mot det att bolaget äger tillgodoräkna sig ett belopp av 17,15 öre för varje under räkenskapsåret i fråga tillverkat kilogram råsocker. Sagda öretal blir bestående oavsett produktionens storlek.

Samtliga i närmast föregående stycke omförmälda poster skola omfatta enahanda utgifter som tidigare regelmässigt plägat hänföras till respektive kostnadspost, och äger bolaget alltså icke å konton, som falla under statsgarantien, överflytta vad som av bolaget tidigare plägat bokföras å i detta moments första stycke avsedda konton eller i övrigt till statsregleringens nackdel verkställa förskjutningar av kostnader av nu nämnt slag. Under avskrivningar skola innefattas samtliga anläggningsavskrivningar, som beröra sockerrörelsen, samt alltså jämväl sådana, som avse sirapstillverkning, kolkranen, cisternvagnarna m. m. och vilka tidigare avförts före bokslutet å respektive konton.

Skulle före kontraktstidens utgång den 31 juli 1947 sådana förändringar beträffande en eller flera av i detta moment avsedda kostnadsposter inträda i pris- eller lönehänseende, som i fråga om höjning ej kunnat av bolaget rimligen undvikas och vilka sammanlagt medföra väsentlig stegring eller nedgång i summan av sagda kostnadsposter, skall efter påfordran av någondera parten förhandlingar mellan dem upptagas i syfte att åstadkomma härav föranledd skälig jämkning av förenämnda belopp av 17,15 öre. Såsom exempel på sådan stegring eller nedgång, som nu avses, må nämnas, att därest socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex ändras i sådan mån, att därigenom, jämlikt uppgörelse mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen eller i övrigt jämlikt gällande ramavtal, ändringar i rörliga lönetillägg skola vidtagas eller i sagda uppgörelse avsedda åtgärder eljest vidtagas, så bör härav betingad skälig jämkning företagas i förenämnda summa av 17,15 öre.

I den mån sockertillverkningen så bedrives, att råsocker av sedvanlig typ ej erhålles såsom mellanprodukt, utan framställningen inriktas på annan vara av ena eller andra slaget, skall liksom hittills erforderlig omräkning verkställas för fastställandet av den mängd råsocker, som skulle hava framkommit vid tillverkning enligt tidigare sedvanlig framställningsmetod.

I den mån under avtalstiden särskilda kostnader uppkomma på grund av beredskapslagring av socker och eventuell kvalitetsförsämring därvid, få

dess kostnader läggas utanför de i förevarande moment avsedda posterna och alltså omfattas av statsgarantien.

Det förutsättes, att den under 1940 tillämpade utdelningen till bolagets aktieägare ej får höjas.

2 mom. Beträffande de värden, vartill lager av bränsle och andra förnödenheter må upptagas i bokslutet den 31 juli 1947, skall gälla, att räkenskapsårets drift ej får påföras högre kostnader för respektive vara, än att bolaget kan — med antagande av att den utgående lagerbehållningen av varan till storleken sammanfallande med den ingående — åsätta ett dylikt normallager samma å-pris, som gällt för det ingående. Med ingående lager och lagervärden förstås här de, som förelågo den 1 augusti 1939. Vid sockerfabrikationen använd torv från av bolaget ägd mosse får debiteras socker rörelsen med högst gällande normalpris för varan elier, därest normalpris ej fastställts, med högst ett pris, som efter vederbörliga värme- och värdeberäkningar kan anses motsvara billigaste inköpspris för maskintorv.

Därest lagret av någon i detta moment avsedd vara den 31 juli 1947 till kvantiteten överstiger det ingående lagret den 1 augusti 1939, skall den över- skjutande delen bokföras till den under räkenskapsåret genomsnittliga inköpskostnaden.

Där lagret av någon i detta moment avsedd vara den 31 juli 1947 understiger det den 1 augusti 1939 förefintliga normallagrets storlek, skall beträffande underskottet den s. k. rekonstruktionsprincipen tillämpas. Detta innebär i huvudsak, att för återanskaffning av den bristande lagerkvantiteten skall, i mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt, genom belastning av årets drift avsättas så stort belopp, att det — med utgångspunkt från å ena sidan det vid bokslutstillfället gällande dagsvärdet å varan och å andra sidan det ingående bokförda å-priset å normallagret — förslår för lagrets återuppbyggande till normalkvantiteten. Av vad sålunda avsatts, här benämnt förnödenhetens *rekonstruktionsfond*, får bolaget varken under eller efter kontraktstiden tillgodogöra sig mer än högst vad som motsvarar det belopp, som bolaget den 1 augusti 1939 — med utgångspunkt från å ena sidan det sist sagda dag gällande dagsvärdet å varan och å andra sidan det ingående bokförda å-priset — ägde såsom lagerreserv sagda dag i normallagret för varan. Vad rekonstruktionsfonden härutöver innehåller får, under iakttagande av vad nedan sägs, användas — förutom till statsregleringens gottskrivande under avtalstiden för det fall, att rekonstruktionsfonden vid prisfall å varan nedgår under året — allenast för återställning av lagret. I syfte att återanskaffningen ej sker till högre värden än nödigt är, skall bolaget rörande återanskaffningen samråda med statens sockernämnd eller annat av Kungl. Maj:t utsett organ. Det åligger bolaget att, vid anfordran, till staten överlämna vad av rekonstruktionsfond ej åtgått för vederbörlig återställning av lagret. Därest bolaget på något av kontona brännmaterialier och emballage har brist i normallagret men utanför normallagret har förråd av eller kontrakt på ersättnings- eller surrogatvaror, som bolaget måst anskaffa för att trygga försörjningen av på dessa konton förda varuslag, är

bolaget berättigat att nedskriva dessa varor till en prisnivå, som motsvarar bolagets bokföringspris å i normallagret ursprungligen ingående varor, därvid hänsyn skall tagas till ersättningsvarornas användningseffekt i bolagets drift respektive försäljning, men skola dessa därefter anses ingå i normallagret och hänsyn till dem alltså tagas vid fastställande av rekonstruktionsfondens belopp. Nedskrivning må dock ej ske å större kvantitet än som efter nyss angiven omräkning erfordras för utfyllnad av normallagret. — Där-est enighet ej ernås mellan statens sockernämnd och bolaget rörande de i detta stycke omförmälda dagsnoteringarna å förnödenheter eller mellan det statliga organet och bolaget rörande villkoren i övrigt för ett verkställande efter kontraktstidens utgång av lageråterställningen, skall dylik tvistefråga avgöras av skiljemän enligt lag.

3 mom. Beträffande värdesättningen å lager av råsocker och raffinad skall — oberoende av vad därom må tillämpas i bolagets i dess förvaltningsberättelse intagna bokslut — följande lända till efterrättelse i mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt. Å ena sidan skall under räkenskapsåret 1946/47 såsom inkomst, för vilken bolaget gentemot staten är redovisningsskyldigt, räknas ett belopp, som motsvarar vid räkenskapsårets utgång kvarvarande lager av råsocker och raffinad, värderat till vid sagda tillfälle gällande försäljningspris å socker, efter avdrag av *dels* eventuellt förekommande sockerskatt och *dels* försäljningskostnader och beträffande kvarvarande råsocker jämväl raffineringsskostnader. Å andra sidan skall under nyss sagda räkenskapsår såsom kostnader, för vilka staten gentemot bolaget lämnar garanti, räknas *dels* det belopp, vartill sockerlagret vid räkenskapsårets ingång varit bokfört, *dels* ock ett belopp, avsett för åternedskrivning av det på ovan angivet sätt beräknade värdet å utgående sockerlager, vilket belopp i krontal angivet skall motsvara den reserv, som bolaget den 31 juli 1939 ägde i sitt då förefintliga lager av råsocker och raffinad. Först sedan hänsyn på nu angivet sätt tagits till lagervärdesättningen å sockerlagret, skall den bolaget enligt 1 mom. här ovan tillkommande vinsten få framkomma. Staten garanterar vidare bolaget att beträffande utförsäljning av det vid avtalets utgång kvarvarande sockerlagret få tillämpa samma pris, som det vid sagda tidpunkt gällande försäljningspriset å socker.

Vid kontraktsårets utgång förefintligt lager av melass upptages i mellanhavandet mellan staten och bolaget till det för kontraktsåret av Kungl. Maj:t fastställda försäljningspriset å melass. Staten garanterar bolaget att till sagda pris få avyttra det lager av melass, som vid kontraktsårets utgång överstiger ett till 2 500 ton beräknat normallager, därvid förutsättes, att avsättningen av sagda överskottslager genom statens försorg så ordnas, att den ej intränger på bolagets regelmässiga avsättning å den svenska marknaden.

4 mom. I mellanhavandet mellan staten och bolaget enligt detta kontrakt skall det överskott av betmassa och annan torrsbstans, som uppkommer genom återtagning av press- och diffusionsvatten och som betodlarna sålunda icke äro kontraktsenligt berättigade att köpa, icke räknas bland de socker- rörelsens biprodukter, som redovisas i sockerrörelsen.

5 mom. Under statens garanti må inräknas *dels* det verkligt förekommande nettoräntebeloppet, dock icke beträffande ränteutgifter för sockerimporten, *dels ock* å räkenskapsåret belöpande ränta efter 4 procent å kapitalbeloppet den 1 augusti 1939 av bolagets självriskfonder, vilket räntebelopp ej ingår bland de i 1 mom. ovan avsedda kostnaderna.

Internräntor inom bolaget beräknas efter en räntesats av 4 procent såväl då fråga är om ränteinkomst till sockerrörelsens förmån som till dess belastning.

6 mom. Den omständigheten att staten svarar för täckning av bolagets kostnader för sockertillverkningen får ej föranleda bolaget till mindre omständighet än eljest i avseende å utgifters vidkännande och företagets ekonomiska bedrivande i övrigt, och åligger det alltså bolaget att, utan efterläggande av driftens planmässighet och företagets rationella bedrivande, iakttaga all nödig sparsamhet i avseende å utgifter av skilda slag och beträffande bedrivandet av dess verksamhet överhuvudtaget.

7 mom. Skulle vid avtalstidens utgång kvarstå något under statens garanti ingående kostnadsbelopp, varför täckning ej under avtalstiden av bolaget erhållits, och träffas ej mellan staten och bolaget särskild uppgörelse om beloppets täckning, har staten att till bolaget omedelbart vid avtalets utgång utgiva vad sålunda återstår. Om å andra sidan det belopp, som bolaget erhållit i redovisningspliktiga inkomster, skulle vid avtalstidens utgång överstiga vad som omfattas av statens garanti, är bolaget skyldigt att, därest annan uppgörelse ej träffas, till staten likaledes omedelbart utgiva det sålunda överskjutande beloppet.

8 mom. Utöver de i detta kontrakt angivna grunder äger Kungl. Maj:t att med bolaget träffa överenskommelse i avseende å närmare bestämmelser om täckning av bolagets kostnader och redovisning av dess inkomster.

6 §.

Vid försäljning av socker är bolaget skyldigt att följa samma grundsatser som hittills i detta hänseende av bolaget tillämpats för försäljning till leverandagens pris.

Bolaget skall driva sin verksamhet på ett lojalt sätt och så att icke annans intresse obehörigen skadas.

7 §.

Bolagets verksamhet i vad den beröres av detta kontrakt står under tillsyn av en utav Kungl. Maj:t tillsatt nämnd (statens sockernämnd).

Nämnden äger att av bolaget erhålla de uppgifter och taga del av det material, som den anser erforderligt för tillsynens utövande.

Vad i detta kontrakt sägs om nämnden skall, därest Kungl. Maj:t uppdrager åt annan statlig myndighet att ombesörja här avsedda uppgifter, gälla sagda myndighet.

8 §.

I frågor rörande tillämpningen av bestämmelserna i 5 § detta kontrakt rörande bolagets redovisningsskyldighet för sina inkomster ävensom statens

åtagande att svara för täckning av bolagets kostnader äger nämnden företräda staten. Uppstår i sådan fråga meningsskiljaktighet mellan nämnden och bolaget skall nämnden, därest bolaget det begär, underställa frågan Kungl. Maj:t. Innan Kungl. Maj:t fattar ståndpunkt i sålunda uppkommen tvistefråga, åligger det Kungl. Maj:t att inhämta utlåtande i frågan hos en särskild delegation, bestående av tekniskt och ekonomiskt erfarna, opartiska och sakkunniga personer, utsedda på sätt i lagen om skiljemän sägs. Att vissa tvistefrågor kunna hänskjutas till avgörande genom skiljemän, därom är bestämt i 5 § 2 mom. tredje stycket.

Rörande nämndens verksamhet i övrigt meddelar Kungl. Maj:t närmare föreskrifter.

9 §.

Vad i detta kontrakt stadgas innebär ej inskränkning i de befogenheter, som enligt lag och författning må tillkomma Kungl. Maj:t i avseende å bolaget och dess verksamhet.

10 §.

Detta kontrakt gäller för tiden från och med den 1 augusti 1946 till och med den 31 juli 1947 eller, i den mån av vissa av bestämmelsernas avfattning uttryckligen det framgår, jämväl tills vidare för tid efter sist sagda dag.

Allmänna uttalanden från förhandlingarna.

1. Det har förutsatts, att uttalandet överst å s. 28 i prop. nr 212/1941 skall gälla även beträffande nya avtalstiden (se ock fjärde stycket å s. 42 i prop. nr 245/1945).

2. Rörande de närmare villkoren för sådan sockerimport, som avses under 1 § fjärde stycket, förutsattes, att mellan Kungl. Maj:t och bolaget här- om ingånget avtal och därvid gjort förhandlingsuttalande fortfarande skola gälla.

3. Det har vid bestämmandet av det i 5 § 1 mom. avsedda beloppet av 17,15 öre förutsatts, *dels* att bolaget självt, utan vidare anspråk på staten, svarar för de ökade löneutgifter, som till följd av löneförhandlingar kunna uppstå under den tid, som återstår tills kontraktet 1946/1947 utlöper, *dels* att de nuvarande kvaliteterna å socker i huvudsak bibehållas oförändrade, d. v. s. att beloppet 17,15 hänför sig till s. k. krisraffinad, *dels ock* att vidare reglering av det i nu löpande kontrakt bestämda motsvarande beloppet (17,33 öre) icke skall ske av den anledning, att övergång under kontraktsåret 1945/1946 skett till krisraffinering.
